

Exterior, procesul a durat până la întoarcerea sa în planul dintru care am simțit mereu că provine. Pentru mine însă (cel rămas prezumtiv neîntregit), întâlnirea noastră continuă launtric, întrucât prezența maestrului Ștefan Niculescu n-a încetat să-mi nutrească spiritul, călăuzindu-mă discret și atât de iluminativ!...

George BALINT

Cum l-am cunoscut pe Ștefan Niculescu

În 1981 eram în clasa a XII-a la Liceul de Muzică „George Enescu” și doream să dau la Conservator la Compoziție. Mă pregătisem foarte temeinic la armonie și compoziție și mă simțeam gata pentru un examen greu, cu o concurență foarte mare. Aveam un dosar destul de consistent cu piese în formă de lied și de rondo, cu variațiuni, toate în stil clasico-romantic, lucrări scrise „corect”. Cu câteva luni înainte de examen, părinții mei au socotit să-mi prezint „portofoliul” de creație câtorva dintre personalitățile componistice care predau în Conservator (actuala UNMB). Așa am ajuns și la maestrul Ștefan Niculescu. Ne-am întâlnit la Conservator în sala 20, cred, cea de la parter, din corpul C. Dl. Niculescu era o figură distinsă, luminoasă, plină de bunăvoință. Cu relativă timiditate în fața așa unui maestru, dar cu oarecare siguranță de sine dată de dosarul meu destul de grosuț și scris frumos, am expus producțiile mele, așteptând încuviințarea și, eventual, laudele Profesorului. Dar, spre surprinderea mea și a tatălui meu, care mă însoțea, maestrul nu zicea nimic. Era un fel de „da” de conveniență”, dar concluzia era, pe cât de neașteptată, pe atât de gravă: nu merge, nu e bine! Era clar: nu sunt bun de compoziție. Nu înțelegeam ce se întâmplă și dacă mai era ceva de făcut. În fine, ne pregăteam să plecăm, deja îmi împachetam „operele”, când tatăl meu a avut o idee, care mi s-a părut cea mai proastă posibilă. El știa că afară de lucrările de dosar eu mai aveam diverse alte încercări muzicale, improvizații libere, care nu respectau nicio regulă învățată, „gândul mâții”, cum se zicea la noi în familie. Astfel de emanații nesistematice trecuseră demult în desuetitudine, de când m-am apucat serios de compoziție. Și zicea: „arată și piesa în verde!”. Piesa „în verde” era o fantezie, numită „Reverie”, în care se îmbina o atmosferă diafan-impresionistă, cu niște pentatonii hemitonice, de inspirație zen, totul într-o mișcare rubato. Compoziția, scrisă în creion pe două pagini, era mângălită – altfel nu pot să spun – cu un creion verde, afară de o zonă, unde folosisem creionul roșu. Era, cum se zice, o „piesulică”, nimic de luat în seamă. Mi-era cam rușine, dar la insistențele tatălui meu, și poate ale maestrului, am scos-o din geantă și am cântat-o cum îmi plăcea mie. Și iată, o și mai mare surpriză: maestrul Niculescu era încântat. „Asta da! Asta m-a convins!” Puteam să fac compoziție. Abia în acea încercare timidă, care nu avea nicio urmă de școală, vedea el ceva care făcea să merit încrederea

lui. Așadar, în ceva „reusit” din punct de vedere tehnic, bine articulat, subscris unor reguli clare, clasicizante, el nu vedea nimic semnificativ, iar în ceva nefinisat, nestudiat, lipsit de o rigoare conceptualizată, vedea o perspectivă pentru viitor. Era un mod atent de a se raporta la muzică, căutând nu doar ordinea muzicală, sistemul, ci și, mai ales, sensibilitatea și intuiția muzicală. Mai târziu, într-un interviu va afirma câteva lucruri edificatoare pentru felul în care vedea el lucrurile: *Sunt deopotrivă pentru și împotriva ideii de sistem. Și azi, ca în toate timpurile sau la toate culturile – e vorba în special de*

arta cultă –, se simte nevoia de sistem, în sensul cel mai larg: o bază consolidată pe care imaginația să poată clădi liber.

Primisem, așadar, un vot de încrederea tardiv și, deja, nesperat. Am nădăjduit, apoi, că mă va lua la clasa lui de compoziție, dar nu avea locuri libere, și așa am ajuns la Stroe, apoi la Vieru. Însă, legătura abia începută avea să continue peste ani. Un alt vot de încredere va veni peste 12 ani, când, cu ocazia primirii premiului Herder, m-a propus ca bursier la Viena. Și încă de multe alte ori am beneficiat de acest credit. Vreau să cred că nu îi voi fi înșelat nici atunci și nicicând această mare încredere!

Nicolae TEODOREANU

Exercita asupra ființei mele fascinația labirintului

O figură impozantă, puternică și altruistă care exercita asupra ființei mele de atunci (încă novice în anii facultății), fascinația labirintului: pe de-o parte, magnetismul captivant al demersului căutător, sinuos, imprevizibil, când umbros când luminous, precum deltele cu noduri și ventre ale *eterefoniiilor* sale; pe de altă parte, luciditatea implacabilă, uneori chiar tăioasă a

vederii interioare a *sincroniilor* sale, care atingea deopotrivă limita capcanelor enigmatice ale interogărilor sfinxului, pe care doar *severitatea* și *clemența* unei abordări sefirotice le-ar fi putut *centra* și *îmblânzi*....

În mintea tinereții mele de la acea vreme, citită prin ochii mei de acum, personalitatea maestrului se confunda cu puterea creațiilor sale și deopotrivă cu cea a analizelor sale muzicale care reprezentau puntea cea mai evidentă de comuniune între noi, aproape tacită și subsumată....

Este mereu acolo, în galeria mea de *imagini sacre*, alături de Myriam Marbe sau de Aurel Stroe sau de Anatol Vieru... Și cu toți, uneori, mă consult sau mă confrunt, ori doar ne privim, dincolo de vâl, în călătoriile mele astrale...

Mihaela VOSGANIAN

Un „Leu” frumos, elegant, aristocratic...

Lui Ștefan Niculescu îi datorez ceea ce sunt. Nu este singurul mare muzician cu care am venit în contact, dar este cel care a avut cel mai profund efect asupra mea. Am avut onoarea și norocul să fac parte din ultima generație de studenți a Maestrului – nu i-am spus niciodată așa, am avut întotdeauna o reticență în a rosti

acest cuvânt, dar pentru noi toți asta a fost și, între noi, așa îi spuneam. Un Leu frumos, elegant, aristocratic, o personalitate cu adevărat solară, un om care impunea respect și admirație prin simpla prezență, chiar și în ultimii ani ai vieții. Un talent uriaș, creatorul unei muzici profund originale în context universal, care mi s-a părut întotdeauna reprezentarea sonoră a unor catedrale: blocuri masive, câteodată scăldate în lumină (mai ales în „Ison II” sau „Cantos”), câteodată umbrite de moduri gigantice croșetate cromatic, o muzică clădită

din sintaxe și suprafețe suprapuse sau alternate, care evită ornamentul și lucrează direct cu esențele. Un profesor minunat, tolbă de știință, plin de carismă, o minte fabulos de ascuțită și de un umor fin, de multe ori sarcastic: o împunsătură cu zâmbet a Maestrului era cel mai bun leac pentru lene sau pentru zăpăceală. Nu vorbea mult decât despre lucrările pe care le analizăm împreună, cu acribie și plăcere aproape copilărească; în rest nu impunea nimic unui tânăr compozitor, doar ne ajuta să fim purtați de material în direcția cea mai bună și să reușim să îl controlăm. Acolo, în biroul imens, plin de cărți, partituri (multe copiate de mână), discuri,

casete, schițe, nu era loc de multă căldură, ne simțeam mai degrabă ca într-un templu. Căldura o simțeam rar, în câte un zâmbet mândru, în relația cu doamna Coca, în tandrețea acordată pisicilor (strașnicul Pavarotti umplea un hol întreg), despre care ne povestea că nu sunt mari amatoare de Xenakis – și era cu atât mai prețioasă.

Diana ROTARU

Ștefan Niculescu – *Magnificus*

Magnitudinea și complexitatea spiritului creator al lui Ștefan Niculescu rămân de necuprins. Contribuțiile sale în creația muzicală, în muzicologie au avut un important răsunet internațional, situând cultura românească la o cotă înaltă de vizibilitate și recunoaștere.

Prin sobrietatea și rigoarea gândirii sale a constituit un model pentru generațiile de studenți cărora le-a fost mentor. A răspândit claritate și adâncime în conștiințele discipolilor. A cultivat spiritul analitic cartezian în decriptarea muzicii, fără a ignora reverberațiile sensibile ale acesteia. Ne-a insuflat respect pentru marile valori ale culturii și științei universale prin incursiunile sale teoretice în filozofie, istorie, matematică și fizică.

Repererele fundamentale ale culturii și conduitei morale ne-au fost revelate prin dimensiunea de neegalat a actului său pedagogic.

Lumina sa lăuntrică a putut fi întrevăzută în capodoperele sale simfonice și vocal simfonice, în care perfecțiunea articulării structurale emană transcendența. Sacralitatea este întretesută în fibra muzicii sale. În capodopera sa *Pomenire – Un recviem românesc*, tragismul capătă o aură de smerenie cu ethos bizantin și românesc. Această lucrare monumentală reprezintă o proiecție modernă a esenței muzicii ortodoxe, așezându-se firesc lângă marile capodopere occidentale.

Lucrările sale muzicologice au avut un impact major în cercetarea fundamentală a compoziției muzicale în spațiul cultural și academic românesc. Contribuția sa teoretică este legată de câteva concepte cheie în limbajul muzical contemporan: heterofonie, sincronie, spectralism, sintaxe muzicale, obiecte sonore, etc.

Magnificus al muzicii românești și universale, Ștefan Niculescu este o rădăcină puternică pe care se înalță tacit spiritul generațiilor de muzicieni actuale și viitoare.

Livia TEODORESCU-CIOCĂNEA

